

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Нещадим Л.М.

Кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У ринкових умовах виробники аграрної продукції намагаються стати повноправними учасниками зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу України в сучасних умовах доводить необхідність суттєвої трансформації системи економічних відносин, яка охоплює виробництво, рух, експорт аграрної продукції. Однак ефективність здійснення ЗЕД регіональними аграрними підприємствами неможлива без створення відповідної інфраструктури, яка забезпечить вільний рух агропромислової продукції, с-г сировини та засобів виробництва від експортерів, імпортерів до споживачів.

З ліквідацією державної системи контрактації сільськогосподарської продукції стара інфраструктура зовнішньоекономічної діяльності виявилася неспроможною забезпечити ефективне функціонування аграрних товаровиробників. З'явилося багато комерційних посередницьких структур, які не мали відповідної матеріально-технічної бази і купували та експортували продукцію за непрозорими схемами, що призвело до значної тінізації даного виду діяльності. Потрібна була спеціальна ринкова інфраструктура для здійснення прозорих процедур експорту продукції, у тому числі посередницьким комерційним структурам, а також розгалужена заготівельно-збутова мережа, зорієнтована на велику кількість продавців і покупців та різних товарних партій продукції.

Часткове розв'язання проблемних питань формування інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності відбулося у червні 2000р. із виданням Указу Президента України "Про першочергові заходи щодо формування і функціонування аграрного ринку". В Указі було порушено два основні завдання: створення ринкової інфраструктури, форм і механізмів організованої оптової торгівлі та спрямування товаропотоків сільськогосподарської продукції, у тому числі експортних, через прозорі процедури аграрного ринку.

Сучасна інфраструктура зовнішньоекономічної діяльності в Україні знаходиться в стадії формування відповідно до розвитку аграрних відносин у країні. Характерною особливістю становлення інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах є те, що в ній виникло багато посередницьких структур – партнерів агропідприємств, однак назвати їх інституціями інфраструктури можна лише умовно. Такі посередницькі фірми не забезпечують прийнятну ціну для виробників, при цьому маючи на цій посередницькій операції значний зиск, а агровиробники втрачають значну частину прибутку.

Необхідність подальшого формування та функціонування інфраструктури ЗЕД аграрних підприємств продиктована викликами глобалізації. Сьогодні більшість вітчизняних експортерів агропродукції потребують підтримки, суть якої полягає у кооперації зусиль сільськогосподарських виробників для одержання необхідної інформації, заготівлі, переробки і збуту своєї продукції, отримання кредитів на придбання сучасної техніки, застосування нових технологій у рослинництві та тваринництві.

Проблемними питаннями щодо підвищення ефективності управління ЗЕД аграрних підприємств на регіональному рівні залишаються:

- відсутність конкурентного ринку збуту с-г продукції особистих селянських та фермерських господарств, яка становить понад 80 % виробництва;
- відсутність цільових програм, що фінансуються з місцевих та державного бюджетів для закупівлі обладнання, техніки та причіпного знаряддя, що дало б можливість діяти і розвиватися новоствореним аграрним підприємствам, які надають послуги;
- недостатня забезпеченість обладнанням заготівельно-збутових та переробних підприємств області, сервісні кооперативи потребують оновлення існуючої матеріальної бази, яка сформована за рахунок зношеної с-г техніки, що часто виходить з ладу та потребує ремонту;
- обмежений доступ до кредитних ресурсів у зв'язку з відсутністю достатньої застави.

Формування інфраструктури ЗЕД містить у собі створення комплексної багаторівневої системи, мета якої - сприяти зростанню експортного потенціалу і, на цій основі, задовольнити інтереси експортерів-товаровиробників. Розвиток комплексної інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності припускає поетапне вирішення вищезазначених проблем, розвиток єдиного інформаційного, маркетингового, матеріально-технічного середовища для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Інфраструктура ЗЕД повинна генерувати цінові сигнали як результат взаємодії попиту та пропозиції [1].

Поряд з іншими проблемами вітчизняних сільгоспвиробників тривалий час відсутня інфраструктура цивілізованих оптових с-г ринків, на яких селяни могли б з вигодою продавати вирощений врожай, що помітно гальмує динаміку розвитку ЗЕД [2,3]. Збутові проблеми вітчизняного сільгоспвиробника можна було б вирішити шляхом створення розгалуженої мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції (далі – ОРСП) [4].

Так, при номінально великій кількості ринків, що реалізують дрібним оптом сільгосппродукцію (350 ринків), оптова інфраструктура ЗЕД в Україні практично відсутня (винятком можна вважати оптові ринки с-г продукції: ринок худоби (м. Жашків Черкаська обл.), “Шувар” (м. Львів), “Копань” (м. Херсон), “Чарівник” (Київська обл.). Цьому є кілька пояснень: неврегульованість земельного законодавства й відсутність дешевої землі поруч із великими містами для організації ОРСП; необхідність вкладення великих інвестицій і тривалий строк окупності (близько 10 років); неврегульованість

адміністрування ринкових зборів (місцеві влади можуть встановити високий ринковий збір, що зменшить ефективність роботи) [4].

Створення системи таких ринків в областях дозволить вивести 20 – 30% с-г продукції, вирощеної дрібно- і середньотоварними господарствами, з тіньового на прозорий ринок, забезпечить відкриті торги між виробниками і їх споживачами і формування справедливих до обох сторін цін. Крім того, ОРСП сприятимуть [2]:

- удосконаленню процесу реалізації продукції, більш ефективному використанню каналів збуту, протистоянню несправедливій конкуренції, задоволенню потреб споживачів щодо якості та кількості продукції;
- розширенню послуг збуту с-г продукції для товаровиробників;
- підвищенню ефективності галузі сільського господарства та переробних підприємств.

Отже, дана проблематика актуальна в умовах євроінтеграційних устремлінь України, тому що оптові сільгоспринки можуть зіграти провідну роль у реалізації продукції сільського господарства в європейські країни [2, 3]. Проблема для вітчизняних сільгоспвиробників полягає в тому, що в Європейському Союзі діють чіткі вимоги щодо стандартизації якості продукції. І попри те, що в Україні виробляється екологічно чиста с-г продукція, що відзначають потенційні Європейські покупці, вона не стандартизована, тому не має виходу на європейський ринок.

Список використаної літератури:

1. Майстро С. Формування та напрями державного регулювання розвитку інфраструктури аграрного ринку [Електронний ресурс] / С. Майстро. – Режим доступу: www.nbuuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-2/doc/2/08.pdf – С.4
2. Сайт державного комітету статистики України. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>
3. Кількість бірж [Електронний ресурс] //Сайт головного управління статистики у Черкаській області. – Режим доступу: http://www.stat.cherkassy.ua/?p=stat_inform
4. Механізм біржової і торгівлі продукцією АПК – елемент ринкової інфраструктури /За ред. О.М. Шпичака. – К.: ІАЕ УААН, 2014. – 86 с